Арабський історик Ель Іксакві описує такий випадок: "Люди, гідні довіри, розповідають (але один Аллах усемогутній і милосердний, і все знає, і не спить), що жив у Каїрі чоловік, який володів великим багатством, але був такий великодушний і щедрий, що все роздав, крім батьківського будинку, і мусив працювати, щоб заробити собі на хліб. Він працював так багато, що одного вечора навіть не помітив, як заснув під смоківницею у своєму саду і побачив уві сні чоловіка, промоклого від дощу, який дістав із рота золоту монету і сказав йому: "Твоя доля в Персії, в Ісфагані; вирушай туди, щоб її знайти". Наступного ранку він прокинувся й вирушив у тривалу подорож, наразивши себе на небезпеки пустель, моря, піратських нападів, річок, диких звірів і людей. Зрештою він дістався Ісфагана, але на території цього міста його захопила ніч, і він уклався спати на подвір'ї мечеті. Біля тієї мечеті стояв будинок, і Всемогутній Аллах захотів, щоб зграя грабіжників перетнула подвір'я мечеті та вдерлася до того будинку, а люди, які в ньому спали, прокинулися від крику та тупотіння грабіжників і почали кликати на допомогу. Сусіди також кричали, аж поки командир загону нічної сторожі, яка охороняла той квартал, з'явився зі своїми людьми, і грабіжники втекли через плаский дах. Командир нічної варти звелів обшукати мечеть, і його підлеглі знайшли там чоловіка з Каїра, і дали йому такої хлости бамбуковими палицями, що він мало не віддав Аллахові душу. Через два дні він прийшов до тями у в'язниці. Командир нічної варти звелів привести його до себе і запитав: "Хто ти такий і де твоя батьківщина?" Приїжджий йому відповів: "Я родом зі славного міста Каїра, і туть мене Мухаммед Ель Маґребі". — "А що тебе привело до Персії?" — запитав його командир нічної варти. Приїжджий вирішив сказати йому всю правду й відповів такими словами: "Один чоловік наказав мені уві сні, щоб я поїхав до Ісфагана, бо тут мене чекає моя доля. І ось я доїхав до Ісфагана і бачу, що доля, яку він мені пообіцяв, — це хлос-та, якою ви так великодушно мене вшанували".
Почувши такі слова, командр нічної сторожі засміявся, відкривши рота так широко, що навіть зуби мудрості стало видно, а насміявшись донесхочу, відповів йому такими словами: "Чоловіче нерозважливий і довірливий, я аж тричі бачив уві сні будинок у Каїрі, біля якого є сад, а в саду — пісковий годинник, а за пісковим годинником стоїть смоківниця,

а за смоківницею бризкає водограй, а під водограєм лежить захований скарб. Але мені навіть на думку не спало повірити тій брехні. Ти ж натомість, народжений від ослиці та шайтана, вирушив на край світу, повіривши своєму ідіотському сну. Щоб я тебе ніколи більше не бачив в Ісфагані. Візьми-но ці монети й забирайся геть".

Приїжджий чоловік узяв ті монети й повернувся на батьківщину. Під водограєм у своєму саду (який і був тим самим, що снився командирові нічної сторожі) він розкопав скарб. Ось так Аллах поблагословив його й ощасливив за його некорисливу щедрість. Аллах Великодушний і Невидимий".

(З книги "Тисяча й одна ніч", ніч 351)

ЗНЕВАЖЕНИЙ ЧАКЛУН

У Сантьяґо був священик, який палко прагнув опанувати мистецтво чаклунства. До нього дійшли чутки, що Ільян із Толедо володів цим умінням більше, аніж будь-хто, й він подався до Толедо, щоб зустрітися з ним.

Того ж таки дня, коли священик приїхав, він пішов у дім дона Ільяна, який читав, сидячи сам-один у кімнаті. Той прийняв гостя дуже привітно і запросив його спершу пообідати з ним, а вже потім говорити про мету, яка його сюди привела. Він провів його до кімнати, де панувала приємна прохолода, і сказав, що дуже радий його візиту. Коли вони пообідали, священик розповів, що його сюди привело, і попросив господаря дому, щоб той навчив його науки чаклунства. Дон Ільян сказав йому, що здогадався, що він священнослужитель, людина з добрим становищем і добрим майбутнім, і висловив йому свої побоювання, що він одразу про нього й забуде. Священик пообіцяв і запевнив хазяїна дому, що ніколи не забуде про виявлену до нього увагу й завжди буде до його послуг. Коли вони вже про все домовилися, дон Ільян сказав, що мистецтва чаклувати можна навчитися лише в дуже усамітненому місці, й, узявши гостя за руку, провів його до сусідньої кімнати, де було велике залізне кільце. Перед тим, як вони туди пішли, господар дому звелів служниці приготувати їм на вечерю куріпок, але вона не мусила їх смажити без його наказу. Удвох вони потягли за кільце й відчинили вхід до підземелля, після чого почали спускатися туди добре вичовганими кам'яними сходами, аж поки священикові здалося, що дно річки Тахо

вже вгорі над ними. Сходи привели їх до невеличкої підземної келії, біля якої була бібліотека й приміщення, схоже на кабінет, із чаклунськими інструментами. Вони почали переглядати книги й саме це робили, коли увійшли двоє чоловіків з листом для священика; той лист був від єпископа, його дядька, і в ньому старий повідомляв небожа, що тяжко захворів, і прохав, щоб той, коли хоче побачити його ще живим, не барився з поверненням. Ця новина дуже засмутила священика, бо, по-перше, йому було жаль дядька, а по-друге, дуже не хотілось уривати свої студії. Він вирішив написати листа з вибаченням і відіслав його єпископові. Через три дні приїхало ще кілька чоловіків; вони були в жалобі й передали священикові ще кілька листів, у яких він прочитав, що єпископ помер, що саме обирають його наступника і сподіваються, що, з Божою поміччю, буде обрано саме його. Автори листів також повідомляли, щоб він не завдавав собі клопоту й не приїздив, бо буде ліпше, якщо його оберуть за його відсутності.

Через десять днів приїхало двоє дворян, дуже добре одягнених, які впали йому в ноги, стали цілувати йому руки й привітали його як єпископа. Коли дон Ільян побачив усе це, він звернувся до нового прелата зі словами привітання і сказав, що подякує Господові за таку добру вість, яка прибула в його дім. Після цього попросив, щоб той призначив на вакантну посаду священика одного з його синів. Єпископ сказав, що хотів зберегти цю посаду для власного брата, але вирішив зробити йому приємність, і що вони по'їдуть звідси до Сантьяґо разом. Вони виїхали до Сантьяґо втрьох, і там їх зустріли з великими почестями. Через півроку єпископ прийняв посланців від папи, який призначив його архієпископом Толоси, надавши йому також право самому обрати собі наступника. Коли дон Ільян довідався про це, він нагадав йому про його давню обіцянку й попросив призначити наступником свого сина. Архієпископ сказав, що хотів передати єпархію своєму дядькові, братові свого батька, але вирішив зробити йому приємність, і вони разом виїдуть до Тол оси. Донові Ільяну залишалося тільки погодитися на це.

Вони виїхали до Толоси втрьох, і їх там прийняли з почестями та месами. Через два роки до архієпископа знову приїхали папські легати й повідомили, що папа призначив його кардиналом і надає йому право

самому обрати собі наступника. Коли дон Ільян довідався про це, він нагадав йому про його давню обіцянку й попросив назвати наступником його сина. Кардинал повідомив йому, що хотів віддати архієпископство своєму дядькові, братові своєї матері, але вирішив зробити йому приємність, і вони, мовляв, разом поїдуть до Рима. Донові Ільяну залишалося тільки погодитись. Вони виїхали до Рима втрьох, де їх прийняли з почестями, месами та процесіями. Через чотири роки папа помер, а нашого кардинала всі інші кардинали обрали його наступником. Коли дон Ільян довідався про це, він поцілував ноги Його Святості, нагадав йому про його давню обіцянку й попросив посаду кардинала для свого сина. Тоді папа пригрозив, що засадить його до в'язниці, адже йому добре відомо, що він не більше як чаклун і в Толедо був професором чаклунських наук. Нещасний дон Ільян сказав, що хоче повернутися до Іспанії, і попросив у нього харчів на дорогу. Але папа нічого йому не дав. І тоді дон Ільян (чиє обличчя раптом у дивний спосіб помолоділо) сказав голосом, у якому не було тремтіння:
— Тоді доведеться мені з'їсти куріпок, яких я приберіг на цю ніч.
З'явилася служниця, і дон Ільян звелів їй засмажити куріпок. Коли він промовив ці слова, папа опинився в підземній келії в Толедо, будучи лише простим священиком із Сантьяґо, і відчув такий сором за свою невдячність, що не посмів навіть попросити пробачення. Дон Ільян сказав, що з нього буде досить цього випробування, відмовив йому в призначеній для нього порції куріпок і вивів його на вулицю, де побажав йому щасливої дороги й дуже чемно з ним попрощався.
(З "Книги Заступництва" інфанта дона Хуана Мануеля, який запозичив цей сюжет з арабської книги "Сорок ранків і сорок ночей")
ДЗЕРКАЛО, ОКРЕСЛЕНЕ ЧОРНИЛОМ
Історія знає, що найжорстокішим із правителів Судану був Якуб Хворобливий, який віддав свою країну на поталу єгипетським збирачам податків і помер в одній із зал палацу чотирнадцятого дня місяця бармаджата 1842 року. Ходили чутки, ніби чарівник Абдерахман Ель Масмуді (чиє ім'я може бути перекладене як Служитель Милосердного) укоротив йому віку за допомогою кинджала або отрути, але природна смерть уявляється нам імовірнішою — недарма ж небіжчика називали Хворобливим. А втім, капітан Річард Френсіс Бертон розмовляв з цим

чарівником 1853 року, й ось що той йому розповів:
"Це правда, що я потрапив у полон до Якуба Хворобливого внаслідок змови, яку організував мій брат Ібрагім, що плекав марні надії на допомогу чорних вождів із Кордофана, які виявилися підступними та зрадливими й виказали його. Мій брат загинув од меча, засуджений до страти на ешафоті, а я припав до огидних ніг Хворобливого і сказав йому, що я чарівник і якщо він подарує мені життя, то я покажу йому ще дивовижніші чудеса, аніж ті, які показують за допомогою фанусі джіяль (чарівного ліхтаря). Той зажадав, щоб я негайно довів свої здібності. Я попросив очеретяне перо, ножиці, великий аркуш венеціанського паперу, чорнильницю, жаровню, кілька зернят коріандру та унцію горілки з агави. Я розрізав аркуш паперу на шість смуг, написав на перших п'ятьох талісмани та заклинання, а на останній такі слова, які даються у славному Корані: "Ми зняли з тебе покривало, і погляд твоїх очей проникливий". Після цього я накреслив магічний малюнок на правій долоні Якуба, потім попросив, щоб він його стер, і накреслив чорнилом коло в самій середині. Я запитав у нього, чи бачить він своє віддзеркалення в колі, й він відповів ствердно. Я сказав йому, щоб він не підводив погляду. Підпалив горілку з агави та зернята коріандру і спалив заклинання на жаровні. Попросив його назвати істоту, яку він хотів би побачити. Він подумав і сказав мені, що хотів би побачити дикого коня, найгарнішого з тих, які пасуться на луках, на краю пустелі. Він подивився й побачив зелений і тихий луг, а потім і коня, який наближався до нього, швидкий і спритний, як леопард, із білою зіркою на лобі. Він попросив у мене цілий табун коней, таких самих гарних, як і перший, і побачив на обрії велику хмару куряви, а потім і табун. Я зрозумів, що моє життя в безпеці.
Щойно починало розвиднятися, двоє солдатів заходили до моєї камери і проводили мене у велику залу, до Хворобливого, де вже на мене чекали ладан, жаровня й чорнило. Він вимагав, щоб я показував йому все, що існує на світі. Цей чоловік, який уже помер і якого я ненавиджу, мав змогу бачити все те, що бачили люди, і ті, яких уже давно немає на світі, і ті, які живуть і сьогодні: міста, країни з різним кліматом та королівства, на які поділена земля, скарби, що в ній переховуються, кораблі, які перетинають море, інструменти війни, музики та хірургії, граційних

жінок, нерухомі зірки й планети, кольори, якими користуються невірні, щоб малювати свої огидні картини, мінерали та рослини з тими таємницями та корисними властивостями, які вони ховають у собі, срібних ангелів, чиє завдання — хвалити Аллаха та виправдовувати Його діяння, вручення премій у школах, статуї птахів і царів, що зберігаються в самому серці пірамід, тінь, яку відкидає бик, що підтримує землю, і рибу, на якій стоїть бик, пустелі Аллаха Милосердного й Милостивого. Він бачив речі, які неможливо описати, такі, як вулиці, освітлені газом, і як кит, що помирає, коли почує крик людини. Одного разу він мені наказав, щоб я показав йому місто, яке називається Європою. Я показав йому її головні вулиці, й, мабуть, він саме плив у цій повноводній річці людей, де всі були одягнені в чорне, а очі в багатьох ховалися за скельцями окулярів, коли вперше побачив Людину в Масці.

Ця постать, яка іноді була в суданському одязі, а іноді — у військовій формі, але завжди з обличчям, що було затулене покривалом, відтоді почала проникати в усі видіння. Вона з'являлася скрізь і всюди, і ми не могли здогадатися, хто вона така. До того ж картини, які ми бачили в дзеркалі, обведеному чорнилом, спочатку моментальні або нерухомі, тепер стали значно складнішими; вони негайно підкорялися моїм наказам, і тиран бачив їх із цілковитою ясністю. Це правда, що ми обидва були дуже виснажені. Жорстокий характер сцен був іще одним джерелом втоми. Ми більше не бачили нічого такого, де не було б побиття, повішень, калічень, катувань і жорстокості.

Так ми дожили до ранку чотирнадцятого дня місяця бар-маджат. Чорнильне коло було накреслено на долоні, горілку з агави вилито на жаровню, заклинання спалено. Ми були тільки вдвох. Хворобливий звелів мені показати йому невідворотне й справедливе покарання, бо його серце того дня жадало побачити смерть. Я показав йому солдатів із барабанами, обтягнутий шкурою молодого бичка ешафот, щасливу юрбу роззяв, яка з нетерпінням чекала видовища смерті, ката з мечем правосуддя в руках. Він здивувався, побачивши цю картину, і сказав мені: "Це Абу Кір, який відрубав голову твоєму братові Ібрагіму і який укоротить віку й тобі, коли я навчуся викликати ці видіння без твоєї допомоги". Він зажадав, аби привели засудженого на смерть. Коли його

привели, він змінився на обличчі, бо то був чоловік з білим покривалом на обличчі. Він наказав мені, щоб перед тим як його вбити, з нього зірвали маску. Я кинувся йому в ноги і сказав: "О царю, ти, який панує над часом, матерією і плином віків, ця людина не така, як інші, бо ми не знаємо ані її імені, ані імені її батьків, ані міста, яке є її батьківщиною, тому я не смію доторкнутися до неї, щоб не взяти на себе провину, яка мені тепер невідома". Хворобливий засміявся, а потім сказав, що він візьме провину на себе, якщо йтиметься про провину. Він дав присягу на мечі й на Корані. А потім наказав, щоб засудженого на смерть роздягли, кинули його на плаху, обтягнуту шкурою молодого бичка, й зірвали з нього маску. Усе було зроблено так, як він наказав, і перелякані очі Якуба змогли нарешті побачити обличчя невідомого — і то було його власне обличчя. Від страху він збожеволів. Я схопив його тремтячу праву руку своєю рукою, яка залишилася твердою, і наказав йому дивитися далі на церемонію смерті. Дзеркало міцно тримало його під своїми чарами: він навіть не спробував відвести від нього погляд або стерти чорнильне коло. Коли меч у картинці видіння опустився на шию винного, він застогнав жалібним голосом, який не пробудив у мені співчуття, і впав на підлогу мертвий.

Нехай славиться Той, Хто не вмирає, і тримає у своїй руці два ключі, один від Безмежного Прощення і другий — від Нескінченно Тяжкої Кари.

(З книги Р. Ф. Бертона "Озерні регіони Екваторіальної Африки")

ДВІЙНИК МАГОМЕТА

Позаяк у свідомості мусульман ідеї Магомета й релігії нерозривно пов'язані, Господь наказав, щоб на небі ними завжди правив дух, який грає роль Магомета. Це не завжди одна й та сама людина. Одного разу на цю посаду було призначено жителя Саксонії, якого за життя захопили в полон

алжирці, серед яких він навернувся до ісламу. Та оскільки він був вихований як християнин, то почав розповідати своїм підданим про Ісуса й переконувати їх у тому, що він був сином не Йосипа, а Сином Божим; довелося його замінити. На місце розташування цього Магомета вказує провідна зірка, видима лише для мусульман.

Справжній Магомет, той, який написав Коран, уже невидимий для своїх прихильників. Мені розповідали, що спочатку він правив ними, але потім

почав їх пригноблювати, і його заслали на Південь. Одну з мусульманських спільнот демони підбурили— визнати Магомета Богом. Щоб утихомирити цей заколот, Магомета забрали з пекла й відправили на заслання. Саме там мені й довелося з ним зустрітися. Він був схожий на тих тілесних духів, які не наділені внутрішніми чуттями, і його обличчя було майже чорне. Він зміг лише промовити: "Я ваш Магомет" — і вмить занурився під воду.
(З книги Емануеля Сведенборґа "Справжня християнська релігія", 1771 р.)